

Jacopo Ortalli (ed.), *Domus del Chirurgo di Rimini. Un eccezionale contesto archeologico*

Quaderni di Archeologia dell'Emilia-Romagna, NS 4. Sesto Fiorentino:

All'Insegna del Giglio, 2023, 234 s., ISBN 978-88-9285-200-6,

<<https://www.insegnadelgiglio.it/prodotto/la-domus-del-chirurgo/>> [30. 9. 2025]

Publikace editovaná Jacopem Ortallim představuje interdisciplinární syntézu archeologického výzkumu tzv. *domu chirurga*, pocházejícího ze 2. století našeho letopočtu a užívaného až do jeho zničení požárem kolem roku 260. Jeho pozůstatky byly objeveny v roce 1989 v oblasti Piazza Ferrari v Rimini. Kniha se zaměřuje na *Domus del Chirurgo* (označený podle posledního obyvatele objektu před jeho zničením) v rámci tohoto archeologického komplexu, neboť kromě pozoruhodně zachovalých částí stavby nabízí i jeden z nejvýznamnějších souborů chirurgických nástrojů z této doby. Díky tomu je nepostradatelným pramenem pro studium dějin medicíny.

Kniha je rozdělena do tematických kapitol, které pokrývají široké spektrum aspektů spojených s *Domus del Chirurgo*. Jednotlivé příspěvky byly napsány významnými osobnostmi archeologie, které se dlouhodobě věnují tématům souvisejícím s tímto nalezištěm. Příspěvky jsou psány italsky, kapitola britského archeologa Ralpha Jacksona je uvedena také v anglickém jazyce.

Úvodní kapitola *La domus* Jacopa Ortalliho detailně popisuje historii samotného objevu a procesy archeologického výzkumu, včetně metodologie odkryvu a konzervace nalezených struktur a předmětů. Text je doplněn o plány, fotografie lokality, nálezových situací a předmětů i o kresby předpokládané původní podoby. Následující kapitola autorů Eleny Cristoferi, Jacopa Ortalliho, Annalisy Pozzi, Maura Ricciho a Monicy Zanardi se zaměřuje na postupné fáze vykopávek, restaurování a zpřístupnění archeologického komplexu Piazza Ferrari veřejnosti. Autoři podrobně popisují strategie konzervace a prezentace archeologického materiálu, přičemž využívají bohatou obrazovou dokumentaci. Kapitola popisuje nejen fyzickou konzervaci nalezených objektů, ale i strategie prezentace nálezů veřejnosti v rámci muzea v Rimini.

V kapitole, kterou připravila Maria Luisa Stoppioni, je představena analýza uměleckých prvků domu, včetně detailního rozboru podlahových mozaik a nástěnných maleb. Text doprovázejí kresby, fotografie a hypotetické rekonstrukce původního vzhledu interiéru. Kapitola Ralpha Jacksona představuje soubor chirurgických nástrojů nalezených na lokalitě. Po obsáhlé rešerši dřívějších zdrojů autor srovnává nálezy z Rimini s podobnými artefakty z jiných římských lokalit a diskutuje jejich funkci v praxi 2.–3. století našeho letopočtu. Text se opírá především o komparativní analýzu s dřívějšími nálezy a publikacemi, aniž by zaváděl nové analytické metody. Je však doplněn velmi kvalitní fotografickou dokumentací předmětů.

V následující kapitole zkoumá Emanuela Ercolani Cocchi soubor mincí nalezených v pozůstatcích *domu* a jejich význam pro dataci momentu destrukce zkoumaného objektu.

Analyzuje také širší kontext ekonomické krize římského impéria ve 3. století. Kapitola Cristiny Giovagnetti a Claudia Negrelliho přináší vhled do každodenního života obyvatel *domu* prostřednictvím drobných nálezů jako jsou keramické nádoby, osobní předměty či fragmenty nábytku. Kapitola Stefana De Carolise se soustředí na profesní aspekty římského lékařství a postavení *medica* ve společnosti. Autor propojuje archeologické nálezy s písemnými prameny, čímž nabízí hlubší vhled do dostupných dokladů o tehdejší praxi spojené s lékařstvím a chirurgií. Závěrečná kapitola Jacopa Ortalliho kontextualizuje zánik *domu* v širších historických souvislostech. Autor analyzuje archeologické i písemné doklady germánských nájezdů a jejich dopad na městskou infrastrukturu Rimini.

Publikace se opírá o širokou škálu odborných přístupů, včetně archeologické stratigrafie, ikonografické analýzy a historické komparace. Využití multidisciplinárního přístupu umožňuje zajímavou rekonstrukci života a činnosti římského *medica* a současně přispívá k obecným poznatkům o římském přístupu k chirurgii, medicíně a městské infrastruktuře. Tím, že se jedná o publikaci složenou z příspěvků různých autorů, každá kapitola dosahuje mírně jiné hloubky poznatků a terminologie není zcela jednotná. To je však přirozeným důsledkem spolupráce autorů z různých institucí a oborů.

Kniha představuje významný příspěvek k archeologii římské Itálie i k historii medicíny. Precizní zpracování, podpořené bohatým obrazovým materiálem a podrobnou dokumentací nálezů, z ní činí cenný vědecký zdroj. Široká veřejnost si může najít zajímavé čtení zejména v úvodních kapitolách, odborníci pravděpodobně budou vyhledávat svá témata zájmu v některé z dílčích kapitol. Díky pečlivé redakci a systematickému zpracování lze publikaci doporučit jako referenční dílo pro všechny, kteří se zajímají o archeologii a dějiny lékařství. Kniha je dostupná v tištěné i elektronické verzi.

Lucie Burešová

DOI: 10.14712/23365730.2025.26

Kassandra Jackson Miller, *Time and Ancient Medicine. How Sundials and Water Clocks Changed Medical Science*

Oxford University Press, 2023, 246 s., DOI: 10.1093/oso/9780198885177.003.0005

V roce 2023 vydalo nakladatelství Oxford University Press rozsáhlou knižní studii americké historičky Kassandry Jackson Miller, specializující se na dějiny starověké medicíny a sociální dějiny antiky. Kniha nazvaná *Time and Ancient Medicine* s podtitulem *How Sundials and Water Clocks Changed Medical Science* představuje koncept času ve starověkém lékařství. Autorka systematicky zkoumá, jak zavedení slunečních a vodních hodin ve starověku ovlivnilo tehdejší lékařskou teorii i praxi a funkci času v konceptuálním světě antické medicíny.

Pečlivým studiem hmotných, epigrafických a antropologických dokladů a kulturních souvislostí, především však analýzou a interpretací dostupných dobových písemných pramenů přibližuje Kassandra J. Miller čtenáři roli času a časomír v praxi tehdejšího lékařství. Text knihy do značné míry vychází z disertační práce autorky obhájené na Chicagské univerzitě pod názvem *A Doctor on the Clock: Hourly Timekeeping and Galen's Scientific Method*. Její výrazně rozšířená knižně vydaná verze představuje mimořádně čtivý a interdisciplinárně pojatý text, jenž svým tematickým záběrem překračuje obor dějin medicíny